

Alegeri 2004

**ILIESCU SE
ÎNTOARCE**

*și, dacă PSD
câștigă, poate
forma din nou
alianța roșu-
brună cu PRM*

No.7

Raport de analiză și prognoză

ALEGERI 2004

Editat de

Societatea Academică din România (SAR)

Noiembrie 2004

NOTĂ

Punctele de vedere exprimate în această serie de rapoarte (PWR) aparțin autorilor și analiștilor SAR. Ele nu reflectă neapărat opiniile tuturor membrilor, sponsorilor sau partenerilor noștri instituționali. Le suntem tuturor recunoscători pentru că, în limitele misiunii noastre strategice – susținerea democrației, buneii guvernări, a integrării europene și relațiilor transatlantice, promovarea analizei politice de calitate și dezbaterii libere – ne protejează autonomia editorială.

Societatea Academică din România (SAR)
Petőfi Sándor 15
București, sector 1, Romania
++4021-2221868
office@sar.org.ro

A

cest raport pre-electoral al SAR utilizează doi indicatori principali – captura statului și agenda reală a principalilor actori politici – pentru a evalua implicațiile alegerilor de la sfârșitul săptămânii viitoare. România are cel mai scăzut scor dintre țările noi membre ale UE și țările candidate în ce privește competitivitatea politică.

Prin urmare o schimbare de putere în România ar putea aduce mai multe beneficii decât costuri, susține raportul de față. Totuși schimbarea comportamentului corupt atât de prezent în societatea românească este o sarcină dificilă chiar și pentru singurul politician ce pare 100% conștient de dimensiunea ei enormă și interesat să lupte deschis împotriva corupției, Traian Băsescu.

Cuprins

4. CE ÎNSEAMNĂ CORUPȚIA ÎN ROMÂNIA

Vor putea alegerile din 2004 să elibereze România din mâna grupurilor de interese, sau Europa va importa prima sa elita de pradă pe deplin consolidată o dată cu integrarea României în 2007?

11. ILIESCU SE ÎNTOARCE

Dacă PSD câștigă, continuitatea nu va fi atât cu guvernarea actuală ci mai curând cu politicile bâlbâite de tip perestroika din perioada 1992-1996. Iliescu ar putea reface din nou coaliția roșu-brună cu PRM

CUM TREBUIE SĂ ÎNȚELEM CORUPȚIA ÎN ROMÂNIA

Vor putea alegerile din 2004 să elibereze România din mâna grupurilor de interese, sau Europa va importa prima sa elita de pradă pe deplin consolidată o dată cu integrarea României în 2007?

Pentru a genera schimbare într-o societate, este nevoie să înțelegem mai întâi cum funcționează această societate. Există motive pentru care unele state sunt state slabe, funcționând mai degrabă în paralel cu societatea decât împreună cu ea. Adeseori procese de modernizare induse din afară nu s-au dovedit a fi altceva decât “schimbări simulate” care acopereau continuități structurale și informale. Guvernele se prefac că guvernează, cetățenii se prefac că respectă legea, dar în fapt economia informală înflorește, impozitele sunt colectate doar parțial, politicile – fie ele rele sau bune – sunt rareori implementate, iar ordinea oficială este dublată de una neoficială, care transformă indicatorii statistici uzuali în instrumente nepotrivite pentru descrierea realității sociale. Asemenea țări par să se opună “modernizării” în ciuda promisiunilor guvernamentale repetate și a decadelor de politici de modernizare. În asemenea țări birocrațiile moderne întârzie să se dezvolte. Țăranii nu se transformă în cetățeni, rămânând dependenți de autoritatea locală. Politica rămâne captivă la nivelul unei rețele clientelare și nu este deschisă publicului larg. Elite prădătoare controlează economia, sustragând resurse importante pentru a se îmbogăți și sărăcind astfel restul populației. Aparența de democrație și economie de piață este înșelătoare, acestea rămânând în bună parte doar forme fără fond. *Particularismul* este foarte intens în asemenea societăți, ca o mentalitate tipică societăților colectiviste în care fiecare persoană este tratată conform unor standarde care depind de grupul de care aparține persoana respectivă. Particularismul este opusul *universalismului*, care este tipic societăților individualiste, în care fiecare persoană se bucură de tratament egal. Într-o societate universalistă regulile jocului sunt aceleași pentru toți iar comportamentele previzibile; dimpotrivă, în societăți particulariste regulile sunt specifice fiecărui grup, iar comportamentul celorlalți este previzibil numai pentru membrii grupului. Acestea sunt, bineînțeles, două modele ideale, universalismul nefiind perfect în societățile vestice, iar particularismul nefiind prezent sută la sută în toate țările nedezvoltate.

Aceste considerații sunt importante pentru a explica stratificarea socială din țările postcomuniste, în special în condițiile în care alte definiții ale distanței dintre individ și grup sau rețea de putere au fost anihilate. Cu cât o persoană este mai apropiată de o sursă de putere, fie ea un lider carismatic sau un grup privilegiat (așa cum era nomenclatura în timpul perioadei comuniste), cu atât este mai bine poziționată pentru a se bucura de un status superior. Indivizii ce dețin astfel de privilegii sunt interconectați în cadrul unor grupuri formate pe criterii de status, asemănătoare cu ordinele, castele sau rețelele. Accesul acestor persoane la bunurile publice este disproporționat de mare

România rămâne predominant o societate de status în care indivizii sunt tratați în funcție de apropierea lor față de puterea politică

față de non-membri. Sondajele de opinie publică arată că numai cei cu relații își primesc partea. În același timp, cei care au resurse dar nu și relații trebuie să plătească mită pentru a obține partea care li se cuvine din bunurile publice. Aceste două categorii cuprind însă mai puțin de 25% din întreaga societate. Majoritatea românilor nu dispun de resurse decât pentru a da mită ocazional (de exemplu, în probleme grave de sănătate în familie), în restul timpului trebuind să suporte această discriminare¹.

Tab. 1. Desemnarea privilegiaților

Țara	UNII OAMENI SUNT MAI PRESUS DE LEGE LA NOI IN TARA					ACEIASI OAMENI SUNT PRIVILEGIATI INDIFERENT DE REGIM	
	DE ACORD	Dintre care...				Oameni cu relații	
		Politicieni	Criminali	Cei bogați	Polițiști		
România	68	88	53	87	76	91	78
Bulgaria	87	93	83	96	74	94	78
Serbia	81	90	89	87	75	92	82
Muntegru	69	78	89	82	44	90	56
Macedonia	85	92	75	90	56	91	60

Sursă: sondaj Gallup

Tab.1 arată că există percepția generală că anumite grupuri sunt mai presus de lege, în special politicienii, polițiștii, oamenii cu relații și oamenii bogați. De asemenea, oamenii cred că aceste grupuri se bucura de aceleași privilegii sub orice regim politic. Persoanele mobile social preferă să facă eforturi pentru a deveni parte a unor asemenea grupuri de status decât să încerce să schimbe regulile jocului. Altfel spus, există un cult al privilegiului care caracterizează societățile ghidate după status. Majoritatea formată din persoane care beneficiază de mai puține resurse pierde însă datorită acestei stări de fapt și își manifestă dezaprobarea în sondaje de opinie, ceea ce subminează încrederea publică în cele mai importante instituții politice.

De unde provin aceste grupuri de status? Deoarece puterea constituia cel mai important instrument de alocare pe atunci, comunismul a creat un tip special de "politocrații". Statusul social era strâns legat de poziția politică a persoanei în cauză, generând ceea ce Andrew Janos numea "o variantă modernă a vechilor ranguri nobiliare". Rezultatele diverselor studii asupra economiei politice din timpul comunismului indică faptul că în acea perioadă distribuția inegală a puterii conform statusului social era mai degrabă regula decât excepția. Exemplele unor asemenea deținători de status varia de la birocrațul mărunț, la "director", la membru de partid, funcționar public și până la directorul de vânzări care era responsabil pentru alocarea resurselor, mereu insuficiente, către membrii oricăror grupuri recunoscute oficial, precum Uniunea Scriitorilor sau un club sportiv. Deoarece celelalte forme de stratificare socială fuseseră anihilate de facto, statusul constituia principalul determinant al ierarhiei sociale.

Asemenea grupuri de status au reușit să transforme influența lor politică din timpul tranziției în averi considerabile. Mai mult, spre deosebire de alte țări candidate sau noi membre ale UE, în România aceste grupuri dețin disproporționat de mult controlul asupra tuturor oportunităților, descurajând astfel relațiile corecte de piață și libera concurență. Oamenii de afaceri, jurnaliștii, cetățenii obișnuiți sau autorii Rapoartelor de Țară ale Comisiei Europene, cu toții se referă la acest fenomen atunci când vorbesc despre corupția generalizată din România.

Elitele de pradă pre-moderne, crescute în cultul privilegiului, constituie principala problemă a României astăzi, nu mica corupție birocratică

¹ Acest argument este prezentat pe larg în raportul Societății Academice din România prezentat în cadrul IBEU, Program European Fifth Framework și în Alina Mungiu-Pippidi 2004 "Fatalistic Political Cultures Revisited" în Jan Zielonka, H.D.Klingemann, D.Fuchs și R. Inglehart *Political Culture in Post-Communist Europe*, Oxford: Oxford University Press.

Dar chiar a vorbi despre “corupție” este nepotrivit în contextul de față. Definiția dată îndeobște corupției este aceea de utilizarea a funcției publice în folos personal, dar această definiție implică din start existența unui sector public care să funcționeze corect și nediscriminatoriu, ceea ce nu se poate spune despre societățile rurale sau societățile comuniste. Ele nu au atins niciodată nivelul modernizării complete, iar guvernele lor nu au ajuns niciodată să acționeze ca o birocrăție modernă, caracterizată prin imparțialitate, impersonalitate și corectitudine. Corupția nu se manifestă deci în aceste societăți doar prin simpla utilizare a funcției publice în scopul obținerii de câștiguri personale, ci, mult mai vast, prin încălcarea generalizată a normelor de impersonalitate și corectitudine care ar trebui să caracterizeze orice serviciu public modern. Moneda de schimb în acest caz nu constă neapărat în bani, ci în influență – și implicit putere. Într-o lume a lipsurilor, grupurile de status controlează accesul la toate resursele, în special la cele publice, dar și la o parte considerabilă a celor private, ca urmare a privatizării corupte care a avut loc. Aceste grupuri formează adevărate rețele care prosperă pe seama publicului larg. Istoricul Barrington Moore numește aceste grupuri “elite de pradă”: acel tip de elite care, îmbogățindu-se, nu produc indirect mai multă bunăstare socială în jur, ci dimpotrivă produc sărăcie.

Tab. 2. Nemulțumirea față de principalele instituții

Țări	Parlament (%)	Autorități locale (%)	Justiție (%)
România	42	22	52
Bulgaria	49	34	46
Serbia	61	52	53
Munte negru	41	35	37
Macedonia	54	46	55

Oare sunt românii prea critici atunci când vine vorba de corupție? Noi credem că nu. Deși România se aseamănă în mod clar, în ceea ce privește statul de drept și societatea de status, cu celelalte țări din regiune care nu candidează la UE, fiind deci o țară tipic balcanică în acest sens, românii au început evident să aprecieze unele instituții politice moderne. De exemplu, sunt mai puțin critici cu privire la autoritățile locale, văzute ca fiind mai responsabile decât Parlamentul sau instanțele judecătorești (Tab.2). Încrederea și responsivitatea sunt deci legate între ele. Mai mult, oamenii remarcă și performanțele guvernării, atunci când acestea există. În Bulgaria o majoritate covârșitoare apreciază guvernul Simeon ca fiind mai puțin corupt decât cele precedente. Bulgaria a constituit de altfel scena unei campanii anticorupției fără precedent ca amploare, care s-a bazat pe cooperarea dintre societatea civilă (Coaliția 2000) și guvern. În numai câțiva ani acest demers atât de diferit de încercările strict formale de la București a produs rezultate remarcabile.

România, ca și Polonia sau alte câteva țări din regiune, a adoptat fără prea multe modificări rețete standard din arsenalul global anticorupție. În cadrul unor asemenea programe, guvernele au pornit mari spectacole anticorupție, profesiilor în care traficul de influență devenise o obișnuință le-au fost impuse coduri de conduită, astfel încât societăți suferind de informalism și deficit de capacitate de implementare au fost forțate să adopte numeroase legi și regulamente noi. În fine, sistemele de justiție nefuncționale au fost împovărate cu sarcina monumentală de a curăța restul societății. Rezultatele unor asemenea demersuri predominant legaliste au fost modeste, în ciuda eforturilor depuse și a susținerii din partea donatorilor străini – ceea ce guvernele noastre au priceput probabil destul de repede, din moment ce s-au conformat totdeauna prompt și fără probleme cu noi strategii și legi la fiecare șase luni. Și totuși, așa cum arată Tab.3 (cazul Bulgariei), lucrurile puteau sta și altfel. Sărăcia nu duce neapărat la cinism

Nu sunt necesare legi noi atâta timp cât ceea ce blochează funcționarea celor vechi este lipsa de voință politică

politic, iar încercările oneste de creștere a responsabilității guvernamentale sunt percepute pozitiv și apreciate de către opinia publică.

Pe scurt, “corupția” este o boală a societăților moderne și a statelor birocratice. În societăți în care modernizarea este departe de a fi încheiată, iar statul a fost mereu de facto în proprietatea privată a unor grupuri privilegiate, însuși termenul “corupție” devine înșelător din moment ce el ține de un stadiu de dezvoltare mai avansat. *În concluzie, adoptarea unei metode de combatere a corupției din arsenalul anticorupție al democrațiilor din Vest este neadecvată: răspunsul la problema creării unui stat corect și birocratic trebuie căutat în istoria acestor state, și nu în teoria legislativă actuală.* De asemenea noțiunea de *stat captiv* capătă o nuanță aparte în aceste societăți: firmele private nu au nevoie să captureze statul devreme ce majoritatea aparțin unor oameni care “dețin” deja statul în posesie, cum ar fi parlamentarii, miniștrii, rudele și prietenii lor, incluși cu toții în aceeași rețea de putere.

Tab. 3. Percepția asupra corupției și asupra statului de drept

	Rom (%)	Bul (%)	Serb (%)	Munten (%)	Maced (%)
În țara noastră unii oameni sunt mai presus de lege	67.5	87.4	80.5	69.0	85.4
Prea mulți oameni comit ilegalități și scapă cu fața curată astăzi	81.2	88.1	74.5	52.0	82.6
Onestitatea guvernului a crescut în ultimii ani	9	52	22	19	48
Onestitatea guvernului s-a redus în ultimii ani	55	21	36	27	7
Scorul de corupție al Transparency International*	2.9	4.1		2.7	2.7

* Scorul pentru 2004 al Indicelui de percepție al corupției (IPC) se referă la nivelul de corupție apreciat de oameni de afaceri și raportori de țară și variază între 10 (lipsa corupției) și 0 (corupție extremă).

Sursa: Sondajul IBEU Gallup, Transparency International

Numărând uscăturile

Unii oameni au rezerve față de un model explicativ bazat doar pe sondaje. Însă *Coaliția Română pentru un Parlament Curat* a pus cap la cap dovezi factuale care să susțină aceste cifre de opinie subiectivă². La prima numărătoare, Coaliția, grupând o bună parte a societății civile din România, a documentat 143 de cazuri ale unor candidați la Parlament din rândul PSD și PUR, care, într-un fel sau altul:

- au abuzat de poziția publică pe care o ocupau pentru a obține câștiguri personale sau pentru clientela lor de partid;
- au adunat averi considerabil mai mari decât ceea ce apare în declarațiile lor de avere (începând de la demnitari de la vârful PSD-ului ca Șerban Mihăilescu și Doru Ioan Tărăcilă, care sunt miliardari dar raportează solduri bancare modeste, până la persoane cu avere ceva mai modestă, dar totuși greu de explicat, precum Mircea Geoană);
- au migrat în repetate rânduri de la un partid politic la altul pentru a păstra sau a dobândi anumite privilegii;
- au avut legături cu Securitatea.

O grămadă de prefecți, subprefecți, secretari generali, sau persoane din conducerea consiliilor județene pot fi găsite pe lista Coaliției. Membrii PSD par de asemenea să se

Lista candidaților PSD (+PUR) pentru Parlament arată ca un *Who's Who* în materie de putere, avere și conflicte de interese

² Vezi <http://contracoruptie.org.ro>

grupeze în jurul unor companii-cheie, precum *Cominco* în Moldova, la care mulți dintre ei dețin acțiuni. Mulți dintre ei pozează în oameni de afaceri de succes și fac paradă cu limuzinele, vilele și casele lor de vacanță, în timp ce datoriile la bugetul de stat ale firmelor pe care le conduc însumează miliarde. Modelul central se reproduce și la nivel local. Grupurile regionale converg într-o rețea națională – *La Piovra* – care amestecă afacerile cu politica, iar legea este distorsionată pentru a o proteja. În timpul ultimei vacanțe parlamentare, spre exemplu, guvernul a trecut o ordonanță (94/2004) care permite marilor datornici la bugetul de stat să-și ascundă datoriile până la convenabila dată de 30 noiembrie, două zile după alegeri, cu perspectiva anulării acestor datorii la sfârșitul lui decembrie. Aceasta este o formă de amnistie fiscală mascată și selectivă. Între marii câștigători ai acestei ordonanțe se numără posturile TV docile guvernului, ca și multe alte companii cu interese similare. Ca urmare a presiunii venite din partea societății civile PSD a retras de pe listele inițiale circa 30 de persoane, cazuri grave într-adevăr, dar numai oameni din provincie. Marginalizarea temporară a candidaților de rangul doi nu înseamnă însă că la ei s-a renunțat complet: lor li s-au promis posturi în diplomatie, administrația publică sau regii, în schimbul renunțării la candidatura pentru Parlament.

Celelalte partide nu suferă însă comparație cu PSD-ul. Cele 30 de persoane de pe lista neagră a candidaților Alianței D.A., cei 3 candidați ai UDMR și cei 46 de membri PRM denunțați ca fiind incompatibili moral cu funcția de parlamentar nu aparțin neapărat unor asemenea rețele (deși sunt unele cazuri care poate aparțin). Probabil unii dintre ei încearcă să li se alăture, dar majoritatea sunt simpli indivizi cu un dosar pătat. PRM spre exemplu prezintă un amestec bizar de acoliți mărunți ai lui Ceaușescu – fostul lui medic, arhitect, ceva propagandiști și istorici depășiți de vremuri – dar în nici un caz aceștia nu pot fi acuzați ca fiind marii corupți din România de azi. Nu este de altfel de mirare că cei mai cunoscuți și mai corupți politicieni din aceste partide de opoziție, inclusiv membri marcanți ai UDMR, au afaceri împreună cu membri PSD, fiind cazuri perfecte de cooperare trans-partinică. Există câteva județe "calamitate" unde rețeaua locală este într-adevăr atocuprinzătoare, incluzând și partidele de opoziție, de vreme ce este imposibil să-ți păstrezi marile afaceri dacă rămâi în afara jocurilor politice. Liderii opoziției par să fi conștientizat această problemă și și-au curățat parțial listele, dar mai rămân încă foarte multe de făcut, în special de către liberali. În plus, nu este foarte clar deocamdată dacă Traian Băsescu va avea destulă putere pentru a se lupta singur cu acest sistem.

Societatea civilă sprijină în mod evident această luptă împotriva corupției, dar mass-media este în continuare divizată, din moment ce mulți dintre proprietari sau editori sunt ei înșiși actori în sistem. Spre exemplu, cele două posturi private principale de televiziune, deși diferite ca istorie și profil, sunt actualmente membre în *La Piovra*. Antena 1 aparține lui Dan Voiculescu, fost manager al *Crescent*, o companie offshore din Cipru care derula comerțul exterior al lui Ceaușescu. ProTV este controlată de Adrian Sârbu, finul de cununie al lui Mircea Geoană. Domnul Sârbu este de asemenea unul dintre cei care, fără a fi fost dizident, au făcut parte din CFSN, guvernul provizoriu din 1989. Cel de-al treilea post TV ca mărime, TVR, este subordonat oricum guvernului, care controlează și consiliul director³. Și în presa scrisă puțini directori nu aparțin acestei rețele, iar cei mai cunoscuți doi editori, și poate cei mai independenți jurnaliști români, Cornel Nistorescu și Petre Mihai Băcanu, au fost recent dați afară din conducerea ziarelor lor.

Totuși, spre deosebire de alți foști lideri ai opoziției, Băsescu pare să fie conștient că sistemul însuși necesită o restructurare radicală – cel puțin dacă ne luăm după declarații. Românii se tem într-adevăr ca nu cumva rotația la putere să fie doar o ocazie

Subdezvoltarea și dependența politică merg mână în mână în România

³ Pentru a-și asigura controlul asupra TVR, PSD-ul a încercat recent să concedieze consiliul director. TVR intră astfel în campania electorală cu această sabie atârându-i desupra capului.

ratată de a reforma sistemul: ei declară în sondaje că aceiași oligarhi vor rămâne mai presus de lege, indiferent dacă are loc o schimbare de regim sau nu.

Harta României suprapusă peste lista neagră a Coaliției pentru un Parlament Curat este de asemenea foarte interesantă. Partidele tind să fie mai curate în București, unde marea fraudă este făcută de obicei sub aparența legalității – adică prin exploatarea ambiguităților din legi sau prin ștergerea datoriilor clientelei politice. În provincie se observă clar o corelație între nivelele reduse de dezvoltare și urbanizare, pe de o parte, și un număr crescut de cazuri discutabile pe listele de candidați, pe de alta. Lista celor cu probleme în județe ca Dâmbovița, Giurgiu, Gorj, Ialomița, Dolj, Botoșani, Teleorman, unele din cele mai sărace județe din Oltenia, Muntenia și Moldova, cuprinde aproape toți candidații de top. Există alte județe, ca Bihor sau Iași, în care practic toate partidele politice sunt parte a rețelei politico-economice locale, deci este greu de spus că o listă electorală e mai curată decât alta. La cealaltă extremă, în județele mai dezvoltate ca Arad, Alba și Sibiu listele de oameni cu probleme sunt ceva mai scurte.

Așa cum arată astăzi, această hartă demonstrează cât de ridicole rămân sloganurile legate de separarea afacerilor de politică. Dintre cei peste 200 de candidați monitorizați, nici unul nu semnalase nimic în declarația publică de interese, care este obligatorie începând din 2003. Mulți dintre ei sunt actuali sau viitori parlamentari, dar mai mult de jumătate dintre ei au afaceri pe numele lor sau al rudelor lor apropiate. Principala motivație de a deveni politician, cel puțin în cadrul partidului la putere, este acceptarea în *Famiglia*. Cu alte cuvinte, odată ajuns „de-al lor”, nu vei mai fi deranjat de fisc, îți vei lua partea din fiecare contract public din zonă și eventual orice instituție publică locală se va aproviziona de la firma ta, indiferent dacă e vorba de asigurări, medicamente, pesticide, IT, birotică sau construcții. Pe scurt, vei pune mâna pe o rentă. O dată ce ți-ai asigurat influența în cadrul grupului de status, beneficiile vin de la sine. Din nefericire, alegerile reprezintă un risc, în special în zonele slab dezvoltate, unde dependența politică e ridicată. Aici resursele publice sunt atât de strict controlate de elitele locale de pradă, încât sate întregi votează PSD, iar PSD controlează aproape 100% din primari, aceștia fiind ori aleși direct ori recrutați ulterior prin presiuni financiare și administrative. Harta dezvoltării și harta corupției se suprapun bine deci, așa cum spune și teoria. Monitorizarea alegerilor în ziua scrutinului nu poate avea mare efect, cu excepția a câtorva circumscripții unde cursa este din cine știe ce motive extrem de strânsă, deoarece distorsionarea electorală e mult mai profundă, structurală în asemenea zone subdezvoltate.

Legătura dintre lipsa competitivității sistemului politic și corupție a mai fost demonstrată și cu alte ocazii⁴. Este probabil ca o țară postcomunistă să fie mai coruptă dacă același partid rămâne la guvernare pentru mai mult timp și prin urmare împarte mai puțin oportunitățile cu ceilalți. Până acum România este țara cu cele mai puține alternări la putere după 1989 dintre țările candidate și noi membre ale UE (o singură rotație reală a elitei conducătoare, față de două în Bulgaria, următoarea clasată). Drept urmare PSD (PDSR, FDSN, etc) este și cel mai puternic partid postcomunist din regiune, rezistând la guvernare mai mult ca oricare altul: opt ani, dacă nu chiar zece dacă judecăm după unii dintre cei mai marcanți membri ai săi. Nu e deci o surpriză că monitorizarea Coaliției a confirmat regula generală că rămânerea la putere pe o perioadă lungă în condițiile unei opoziții slabe creează condiții propice corupției. Alternanța la putere anul acesta nu poate fi decât benefică pentru calitatea actului de guvernare – și chiar pentru viitorul european al PSD însuși.

Poate competiția electorală să rezolve toate aceste probleme? Opoziția și-a întărit în orice caz capacitatea de coordonare în ultimele săptămâni sub liderul-locomotivă Traian Băsescu. Există în continuare îngrijorări, în special printre eurocrați și comentatorii

⁴ Spre exemplu de Anna Gryzmala-Buše de la universitatea Princeton, analizând situația din Ungaria, Polonia și Cehia.

Alternanța la putere în 2004 nu poate decât să îmbunătățească actul guvernării

străini, că Alianța D.A. n-ar avea suficientă competență și resursă umană pentru a conduce adecvat mașinăria guvernului în caz că preia puterea. În lumina experiențelor cu fosta CDR, asemenea îngrijorări pot fi de înțeles. Dar sunt în mare parte lipsite de temei, pentru că atât eșecurile din perioada 1997-2000 cât și succesele din 2001-2004 au fost mult exagerate, după cum argumentăm mai departe în partea a doua a acestui raport. Principala provocare pentru un cabinet al Alianței D.A. nu va fi de natură tehnică, gen pregătirea dosarelor pentru Bruxelles sau atingerea țintelor de deficit bugetar. În definitiv, s-au descurcat ei onorabil în situații mai mult grele pentru finanțele publice în 1998-99, și tot ei au reușit să deschidă negocierile cu UE în 2000. Adevărata dificultate va consta în a rezista asaltului propriilor clienți politici, care se vor grăbi să ia locul celor de la PSD – și astfel să confirme așteptările cele mai rele ale electoratului. Paradoxal, Băsescu este acela care, cu toate că și-a început cariera politică în aceeași barcă cu Ion Iliescu, va trebui să devină liderul care să termine cu acest sistem corupt.

ILIESCU SE ÎNTOARCE

Dacă PSD câștigă, continuitatea nu va fi atât cu guvernarea actuală ci mai curând cu politicile bâlbâite de tip perestroika din perioada 1992-1996. Iliescu ar putea reface din nou coaliția roșu-brună cu PRM

Majoritatea guvernelor din țările în tranziție au prea puțin de-a face cu creșterea economică realizată strict pe timpul mandatului lor. Cum economiile acestor țări erau distorsionate și aveau nevoie acută de reforme imediat după 1989, indicatorii economici uzuali nu spun mare lucru despre succesul sau eșecul politicilor în decada trecută. Adesea cifrele pozitive pot trăda mai curând lipsa reformelor decât prezența lor. Efectele benefice ale măsurilor adoptate pot să apară abia după o perioadă – de regulă mai lungă decât un ciclu electoral.

Acesta este un element foarte important în discuția despre democrație și bună guvernare în Europa de Est: dacă dezbaterile publice nu sunt suficient de clare iar votanții nu pot face legătura corectă între cauză și efect, atunci responsabilizarea este redusă, politicile eficiente nu sunt identificate și recompensate, iar motivația clasei politice de a se profesionaliza dispare. În aceste situații țara poate fi ținută pe direcția cea bună numai de hotărârea (și chiar auto-sacrificiul) liderilor care își asumă riscuri fără a fi însă siguri că vor putea culege roadele înainte de alegerile viitoare. Valorile, personalitatea și agenda lor reală devin foarte importante în aceste situații.

Prin urmare, o privire comparativă asupra principalelor trei etape din istoria politică a României post-comuniste:

- perioada durerilor fără reformă din timpul primului mandat complet al președintelui Iliescu (1992-1996);
- perioada reformelor dureroase din timpul coaliției de centru-dreapta (1997-2000)
- perioada culegerii beneficiilor reformelor în timpul guvernării PSD sub conducerea duală Năstase-Iliescu (2001 – 2004)

1992-1996 a fost perioada durerilor fără reformă și a ocaziilor pierdute; am putea pica din nou în aceeași cursă după 2005

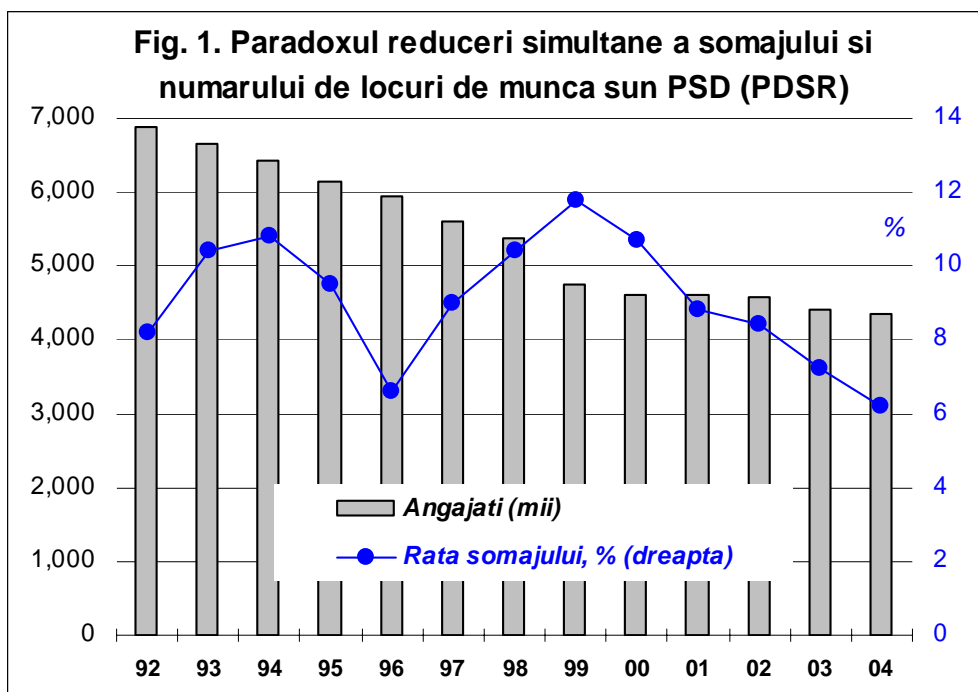
reprezintă un punct bun de plecare pentru a face previziuni pentru România în perioada 2005-2008. Plecând de la performanțele deja demonstrate de principalii actori ai scenei politice, se pot evalua profesionalismul și calitățile de lider ale acestora.

România a moștenit de la comunism una dintre cele mai distorsionate economii din Europa de Est, caracterizată prin alocări aberante de resurse pe scară largă, industrie egergofagă, agricultură primitivă de subzistență punctată cu mari ferme de stat ineficiente, penurie de bunuri de consum, inflație ascunsă și lipsa totală a oricărui nucleu de sector privat. Noile autorități aveau o sarcină foarte dificilă, dar situația era similară cu a altor țări în tranziție precum Bulgaria, în timp ce în Statele Baltice problemele economice erau complicate de poziția geo-strategică delicată în care se aflau. Deciziile politice luate de lideri după 1989 au avut deci o mare importanță în țările din regiune și pot explica succesul unora dintre ele, în timp ce altele au rămas în lanterne roșii.

Privind retrospectiv, SAR consideră că strategia cea mai bună pentru societatea românească ar fi fost aplicarea la începutul anilor '90 a terapiei de șoc, după modelul din Polonia, cu scopul de a corecta cât mai multe din deficiențele structurale într-un timp cât mai scurt, capitalizând astfel entuziasmul public existent după răsturnarea lui Ceaușescu. Activele aflate în posesia statului în 1989 ar putea fi folosite pentru a limita impactul acestei terapii de șoc iar proprietatea privată s-ar fi putut reconstitui mai rapid decât s-a întâmplat. Numai că această cale presupunea existența unui guvern relativ competent și devotat, capabil de sinucidere politică în interesul general. Polonia, din fericire, a avut un astfel de guvern; România, din păcate, nu l-a avut.

În schimb, într-un mod din ce în ce mai evident după 1992-93, partidele politice aflate la putere (un amestec de activiști comuniști reșapați și ideologi naționaliști) au preferat să transfere controlul asupra bunurilor economice, rămase doar cu numele în proprietatea statului, în mâinile unor grupuri averse de favoruri din resurse publice, în schimbul rămânerii la putere, pentru că altă opțiune de carieră personală nu aveau. Resursele publice, inclusiv proprietățile de stat care ar fi trebuit returnate rapid proprietarilor de drept, au fost utilizate în același scop – păstrarea puterii – fie prin cadouri apropiatilor, fie prin distribuții populiste cu bătaie electorală. Date fiind circumstanțele aceluși moment, astfel de situații s-au întâlnit în toate democrațiile nou apărute din Europa de Est. Totuși, măsura în care elita aflată la conducere în România a fost precaută cu riscurile și a acceptat stagnarea în schimbul controlului politic nu suferă comparație în regiune și ne-a făcut unici printre potențialii candidați UE din acel moment. Efectele acestei strategii deliberate sunt încă resimțite în momentul de față. În prezent, sunt pe rol un milion și jumătate de procese pentru restituirea proprietăților datorită modului neglijent prin care s-a derulat procesul, bazat pe legi proaste și implementare catastrofală. Acestea au supraîncărcat instanțele și au adus România mai aproape de Albania decât de Europa Centrală.

Greutățile erau inevitabile, sub Iliescu și sub Constantinescu; diferită a fost doar voința de a face reforme

Ironia este că la începutul anilor '90 nu am avut de fapt de ales între o reformă rapidă și dureroasă și un process lent și nedureros, așa cum au crezut la acea vreme mulți din cei de la conducerea țării. După cum a demonstrat istoria, problemele sociale ar fi apărut oricum – sub forma pierderii locurilor de muncă (prin restructurare deliberată sau

colapsul natural al firmelor de stat), hiper-inflație (care a erodat salariile, pensiile și economiile românilor, în special ale celor săraci) sau nesiguranță. Toate guvernele începând din 1990 sunt responsabile pentru folosirea pensionării anticipate ca supapă socială și pentru a menține o rată de șomaj oficială convenabilă. A apărut astfel paradoxul că numărul locurilor de muncă și rata șomajului au scăzut simultan (Fig. 1) ajungându-se în prezent la o rată de dependență de 1,4 pensionari pentru un contribuabil, unică în Europa. Această strategie de amânare a deciziilor și aruncare a costurilor pe generațiile viitoare a fost totuși practică mai intens între 1994-96, și într-o mai mică măsură în 2001-04, după cum se poate vedea și în grafic.

În realitate, singura alegere reală ce se putea face era fie să se dea un sens acestor suferințe sociale prin accelerarea reformelor și traversarea cât mai rapidă văii plângerii, fie să se irosească degeaba timpul și oportunitățile. Aici apare evident contrastul dintre prima jumătate a decadei, dominată exclusiv de personalitatea lui Ion Iliescu, și a doua jumătate, sub guvernarea de centru-dreapta. După cum se vede în scurta descriere de mai jos, perioada 1993-96 a fost una pierdută pentru reforme și dezvoltare în România.

Tranziția României: o istorie în trei pași

- **1990-1996:** După primii doi ani tulburi dominați de consolidarea politică a noilor instituții și primele încercări de stabilizare economică și privatizare, România a intrat într-o perioadă de stagnare patologică, fără nici o direcție clară de evoluție. Politicile economice au fost confuze și implementate cu instrumente primitive, neo-sovietice. Controlul prețurilor și alte metode de intervenție administrativă în economie au fost utilizate intens pentru a continua redistribuirea populistă. Între 1993 și 1996 reforma economică a dat extrem de puține roade, fiind practic stopată. Forțarea unei creșteri economice pozitive, pe un fundal de inflație galopantă, indisciplină financiară și mărire a deficitelor publice, a făcut mai mult rău decât bine și a contribuit decisiv la deteriorarea sistemului bancar. Problema nu a fost atât că s-ar fi urmat politici de stânga sau de dreapta; problema a fost indecizia extremă și lipsa de curaj de orice fel a guvernului condus de un prim-ministru slab și controlat cu o mână de fier de președintele Iliescu.

Cel mai bun exemplu pentru a ilustra aceasta bâlbâială cronică ce a condus la politici imprevizibile este cel al restituirii proprietăților: terenuri agricole, proprietăți urbane și privatizarea în masă. În timp ce în alte țări din Europa Centrală și de Est s-a ajuns într-un timp rezonabil la o decizie oarecare în legătură cu ce și cum să se restituie (mai mult, ca în Cehia, sau mai puțin, precum în Ungaria), în România problema a fost tergiversată ani la rând, au fost create conflicte între grupuri sociale iar restituirea proprietăților nu a fost privită ca o chestiune de sine stătătoare, ținând de statul de drept, ci ca una subordonată, folosită instrumental pentru câștiguri electorale sau construire de clientele. În fiecare din domeniile menționate mai sus au fost aprobate nu una, ci câteva legi succesive care conțineau prevederi contradictorii iar decizii importante legate de implementare au fost lăsate la discreția birocrăției de nivele inferioare. Au fost create astfel numeroase drepturi de proprietate suprapuse, au crescut nesiguranța și permeabilitatea la corupție. Consecința a fost că România a devenit țara în tranziție cu cea mai ridicată rată de procese de proprietate pe rol. Din păcate, chiar anii 1992-1996 a fost fereastra de oportunitate pentru restructurare și privatizare – ciclul economic global era favorabil, investitorii strategici erau interesați de regiune – iar baza succesului în celelalte țări candidate a fost construită exact în această perioadă.

Persoane cheie responsabile: Ion Iliescu (președinte), Nicolae Văcăroiu (prim ministru), Florin Georgescu (ministru de finanțe).

- **1997 – 2002:** Pe un fundal de cacofonie politică și capacitate slabă de implementare ce a caracterizat permanent coaliția de centru-dreapta, s-au inițiat

**Populismul și
politicile
guvernamentale
ezitante sunt
marca anilor
1992-96**

totuși reforme structurale importante atât în economie cât și în sectorul public în general. Asta pentru că unii din noii lideri chiar credeau în reforme; dar și pentru că politicile din perioada 1992-96 erau evident nesustenabile, fără o corecție rapidă România amenințând să cadă într-o criză financiară similară cu cea din Bulgaria. De fapt, țara a fost foarte aproape de un astfel de colaps în 1998-99 când numeroasele datorii făcute de guvernul anterior au ajuns la scandentă, când gogoșa plină cu putregai din sectorul bancar a explodat, iar instituțiile democratice au trebuit să fie apărate cu greu în fața mineriadelor manipulate politic. Privind partea bună a lucrurilor, problemele din sectoare cruciale ale economiei, precum mineritul, industria grea au fost abordate pentru prima dată serios; leul a devenit convertibil iar prețurile au fost liberalizate; dobânzile bancare normalizate (ex. devenind pozitive); sistemele de educație și sănătate au fost reformate instituțional; și tot așa și sistemul fiscal, inclusiv bugetele locale, fiind introduse pe formule transparente pentru transferurile către bugetele locale. Toate acestea sunt măsuri care în alte țări candidate la UE se luaseră cu 4-5 ani mai înainte. Au început marile privatizări – Romtelecom, Dacia, BRD, fabrici de ciment și siderurgie – iar sistemul bancar s-a însănoșit. Pentru prima dată, România părea să aibă un guvern cu o agendă reală pro-reformă. Poziția clară adoptată în timpul crizei din Kosovo, substanțial diferită de atitudinea tradițională pro-Milosevici a lui Iliescu, este principalul motiv pentru acceptarea ulterioară a României în NATO. În plus, în ultimul an al acestei perioade, guvernul Isărescu a adoptat un pachet de măsuri de încurajare a antreprenorilor (tip *supply-side*) care a declanșat creșterea economică ulterioară și a demarat negocierile de aderare cu Uniunea Europeană.

Pe de altă parte însă, coaliția a realizat mai puțin decât ar fi putut. Una din cauzele acestui eșec parțial a fost politica dezastruoasă de resurse umane a partidelor de la putere, iar o alta chiar numărul mare de parteneri în coaliție (patru partide principale și numeroase alte grupuri mici dar active). Mai mult, condițiile externe s-au întors împotriva României: criza economică din Asia de Est urmată de criza din Rusia au determinat potențialii investitori strategici să fie mult mai prudenți exact când guvernul României a decis ca investițiile străine sunt un lucru bun de fapt, iar privatizarea acceptabilă. Reformele administrației publice și justiției au început prea târziu și ezitant pentru a produce vreun rezultat palpabil, iar grupuri puternice de interese au reușit să întârzie finalizarea restituirii proprietăților până spre sfârșitul decadei.

Persoane cheie responsabile: Emil Constantinescu (președinte), the conducerea partidelor Creștin-Democrat, Liberal și Democrat; Mugur Isărescu (guvernatorul Băncii Naționale și ulterior prim-ministru)

- **2001-2004:** Fără a se confrunța cu vreo criză internă sau internațională majoră, guvernul de centru-stânga al lui Năstase administrat rezonabil efectele reformelor inițiate cu atâta efort în perioada anterioară. Președintele Iliescu s-a menținut în atribuțiile sale constituționale relativ limitate și a intervenit mai puțin decât înainte în politica internă (cel puțin în primii trei ani ai mandatului) permițându-i premierului Năstase să se consolideze ca succesori la conducerea PSD. Restructurarea sectorului minier și industriei grele a continuat, deși într-un ritm mai lent, la fel ca și privatizarea: în unele cazuri finalizând ce fusese inițiat în perioada anterioară (combinatul siderurgic de la Galați), în alte cazuri fiind meritul exclusiv al guvernului (primele active vândute din sectorul energetic). Per ansamblu, rezultatele au fost mai bune decât se așteptau unii critici ai PSD de acum patru ani, în special în economie, continuând să se construiască într-un mod satisfăcător pe bazele puse în perioada anterioară. În prezent, creșterea economică este în mare parte reală și sănătoasă, nu ca în 1995-96.

Actualul guvern n-a prea mai reformat, dar trebuie apreciat pentru că nu a distrus baza creșterii realizată cu atâta efort de predecesori

Totuși, imaginea actualilor lideri PSD ca manageri hiper-competenți este o exagerare, afară doar dacă nu se pune semnul de egalitate între obediență birocratică și competență. În mare parte acțiunilor lor au fost predeterminate de înțelegerile existente cu UE, FMI și Banca Mondială. Această agendă de politici impuse extern, chiar dacă nu întotdeauna optimă, a fost mult mai bună decât politicile catastrofale urmate independent în 1993-96. Cabinetul actual are note mai bune numai comparat cu guvernarea anterioară incompetentă a PSD (PDSR-FDSN). În timpul actualului mandat, nu înainte, Bulgaria a depășit România și a devenit performerul numărul unu al Europei de Sud-Est. Bucureștiul este ultimul care va închide negocierile de aderare cu UE, în principal datorită ritmului lent din 2001-02, sub ministeriatul Hildegard Puwak, care a reorganizat pe criterii politice personalul Ministerului Integrării, înainte de a demisiona datorită scandalului legat de alocarea de fonduri europene nerambursabile către firme ale familiei sale. Tot ca aspecte negative, guvernul Năstase nu a avansat deloc cu reformele în sectoare unde politicile actuale conduc într-o fundătură: pensii și servicii de sănătate. De fapt, acestea sunt exact în aceeași situație în care le lăsase CDR în 2000, fiind subiecte prea fierbinți politic pentru a fi atinse. În alte domenii, precum administrația publică și justiția, lucrurile par să se fi înrăutățit comparativ cu situația de acum patru ani, din moment ce controlul politic informal asupra acestor sectoare sensibile nu s-a diminuat, ci chiar a crescut. În mod paradoxal, deși din punct de vedere tehnic România a progresat prin închiderea capitolului de *acquis*, a făcut pași înapoi în ce privește criteriile de la Copenhaga, politice precum independența justiției, libertatea de expresie și corupția din administrație.

Persoanele cheie responsabile: Adrian Năstase (prim ministru); și în special în 2004, Ion Iliescu (președinte).

Două scenarii pentru alegeri:

SAR consideră că sunt doar două scenarii probabile cu privire la rezultatele alegerilor din noiembrie 2004 din România

- A. Alegerile sunt câștigate de Alianța D.A., primarul Bucureștiului, Băsescu, devine președinte și guvernul este format de cei doi membri ai Alianței, liberalii și democrații, cu sprijinul parlamentar (și, posibil, participarea executivă) a UDMR. În acest caz, vom asista probabil la accelerarea reformelor în primul an-an și jumătate. Administrația publică, justiția și instituțiile abilitate să aplice legea vor dobândi mai multă independență – nu neapărat pentru că noii conducători sunt perfecți din punct de vedere moral, ci mai degrabă pentru că relațiile informale existente între clasa politică și grupuri interesate de obținerea de avantaje personale pe de o parte și pe de altă parte în administrație și justiție, vor fi dezrădăcinate de alternanța la putere. Traian Băsescu se va implica în lupta împotriva corupției, dar se vor vedea curând limitele instrumentelor dezvoltate în ultimii doi ani. Provocările pentru guvernul Alianței D.A ar putea veni de la (i) existența unei puternice opoziții unite roșu-brună alcătuită din PSD și PRM; (ii) coabitarea dintre cele două formațiuni componente, Liberalii și Democrații (deși lucrurile ar trebui să fie mai simple de această dată cu numai doi parteneri), și din presiunile diferitelor grupuri de interese proprii, dornice să ia locul celor PSD-iste în accesul preferențial la fondurile publice. Liberalii sunt în special mai expuși unor astfel de presiuni, datorită creșterii semnificative din ultimul an a cotei lor electorale, mult peste capacitatea organizațională a partidului, ca singuri moștenitori parlamentari ai electoratului de centru-dreapta.
- B. **PSD câștigă**, prim-ministrul Năstase devine președinte, se mută la Palatul Cotroceni și se distanțează în mare măsură de politica internă. Actualul președinte Iliescu se întoarce în fruntea partidului de guvernământ și preia controlul efectiv asupra politicii interne, impunând un prim-ministru slab cu un sprijin fragil în partid

pentru a putea conduce din umbră. Cum PSD nu va obține mai mult de 40% din voturi iar sprijinul UDMR nu va mai fi suficient de această dată, va fi nevoie de Partidul România Mare (PRM). Certitudinea că nu se vor alia cu acest partid radical extremist și anti-semit se evaporă rapid zilele astea. Ca răspuns la întrebările oficiale ale ambasadorului american la București despre motivele pentru care unul din sindicatele importante a încheiat o înțelegere cu PRM, Ministrul Afacerilor Externe, Mircea Geoană, considerat până de curând drept politicianul PSD cel mai pro-occidental, a reacționat atât oficial cât și neoficial în apărarea PRM. Săptămâna trecută Miron Mitrea, Ministrul Transporturilor și Infrastructurii, spre deosebire de Geoană unul din liderii cu putere reală în partid, a menționat într-un interviu acordat presei că un partid cu cota electorală a PRM nu poate fi ignorat și că el, personal “îl ia în considerare”. Același mesaj a venit din partea lui Octav Cosmâncă, un alt decident important. Evident, PSD este pregătit să deschidă ușa PRM pentru participare într-un guvern viitor

În fond Iliescu este acela care a inspirat și susținut precedentă alianța roșu-brună cu PRM din 1995-96. Fiind un politician cu abilități formidabile, dar un lider slab și oportunist în ce privește politicile de guvernare, întoarcerea lui la cârma partidului va purta amprenta personală inconfundabilă: populism, discurs dublu acasă și în străinătate, triangulare între principalele grupuri de interese economice, manipularea instituțiilor și agențiilor publice independente prin plasarea aliaților la conducerea acestora. Grupul de persoane pe care Iliescu l-a susținut de-a lungul timpului, promovându-l viguros anul acesta pe liste parlamentare, diferă în mod evident de managerii publici profesioniști fixați ca obiectiv de aripa Năstase drept “noul PSD”⁵. Ei sunt mai degrabă birocratii cenușii cu competențe neclare, dar cu un trecut de colaborare cu diverse servicii de informații, legați de președinte printr-o puternică loialitate personală. Exemplul cel mai ilustrativ este generalul Ioan Talpeș, ideolog militar pe timpul lui Ceaușescu, apoi șef de serviciu secret după 1989, cu legături recunoscute cu regimul Miloșevici, acuzat de presă că a supervizat comerțul subteran cu combustibil cu Yugoslavia pe timpul embargoului și că a fost implicat în afaceri cu oficialul NATO acuzat de corupție, Willem Matser. La începutul lui 2004 Iliescu l-a impus pe Talpeș, peste capul premierul, ca vice-prim-ministru responsabil cu Justiția și Integrarea europeană. Săptămâna trecută Talpeș a fost din nou pe prima pagină a ziarelor când l-a invitat pe liderul austriac de extremă dreaptă, Jorg Haider, într-o vizită în Caraș Severin, circumscripția de unde candidează pentru Parlament⁶.

Pe scurt, Iliescu nu și-a folosit niciodată capitalul politic de necontestat pentru a promova politici coerente sau ca să lupte cu adevărat împotriva corupției. Deci este de așteptat o nouă perioadă de indecizie și ezitări, similară celeia din 1992-96, cu singura diferență că de această dată nu ne vom bloca la linia de start ca atunci, ci vom deveni o a doua Sicilie a Europei. Sursele ce susțin creșterea economică vor dispărea treptat iar țara va intra iar într-o eră a șanselor pierdute. România va adera într-un final la UE dar va rămâne gaura neagră a Uniunii, cu corupție generalizată și politici bizantine, greu de înțeles de partenerii externi, unde nimic nu este ce pare a fi iar deciziile se iau, nu în urma discuțiilor deschise, ci prin negocieri și trocuri informale, în timp ce legea este aplicată în continuare selectiv.

PROVOCĂRI ȘI TESTE POLITICE PENTRU MANDATUL 2005-2008

- Excluderea din Parlament a reprezentanților cu un trecut dubios, care au schimbat partidele politice în timpul exercitării unor funcții publice ori s-au aflat în conflicte de

⁵ Și care chiar și acum sunt o raritate în guvern, oricum.

⁶ Inutil de adăugat, Talpeș are și o avere substanțială personală greu de explicat, motiv pentru care a fost inclus pe lista Coaliției pentru Parlament Curat.

Dacă PSD câștigă, oameni ca Talpeș și Mitrea vor avea puterea reală sub Iliescu; "noul PSD" al lui Năstase, Geoană și Ponta este o ficțiune

interese la un moment dat. Deși nici un actor de pe scena politică nu este perfect din acest punct de vedere, partidul ce guvernează în prezent s-a dovedit cel mai puțin dornic (sau capabil) să își facă curat în propria ogradă, în ciuda tentativelor din ultimele luni. Experimentul din această vară al alegerilor preliminare a eșuat lamentabil din moment ce listele rezultate au fost modificate la nesfârșit pentru a face loc candidaților respinși de membri de rând. Chiar atunci când conducerea încearcă restructurarea partidului, rețelele informale se dovedesc mai puternice și reușesc să întoarcă lucrurile în favoarea lor, cel puțin atâta vreme cât partidul e la putere.

- Reformarea și depolitizarea justiției. Această sarcină monumentală are mai multe șanse de succes pe scenariul A deoarece, după cum s-a arătat mai sus, rotația la putere creează o fereastră de oportunitate pentru valul final de reforme ce ar face România compatibilă cu Uniunea Europeană.
- Păstrarea independenței Băncii Naționale față de executiv, cu noul consiliu de administrație ales în octombrie acest an. Echilibrul macroeconomic în perioada turbulentă ce ne așteaptă ar putea fi dificil de păstrat, mai ales dacă scenariul B devine realitate, cu persoane precum Florin Georgescu, ministrul de finanțe deficitar și heterodox de pe timpul erei stagnării, în poziția de vice guvernator al Băncii Naționale
- Reforma sistemului de pensii: reducerea presiunii enorme asupra contribuabililor și în același timp păstrarea valorii reale a pensiilor. "Recalculările" propuse de principalii doi competitori în alegerile din noiembrie sunt un pas necesar dar nu și suficient. Acestea reprezintă schimbări marginale, nicidecum o reformă structurală a unui sistem care se apropie cu pași mari de colaps. Situația este critică iar soluțiile rapide lipsesc; aici nici unul dintre scenarii nu pare mai bun decât celălalt.
- Finalizarea privatizării în sectorul bancar de stat (BCR și CEC) și continuarea acesteia în sectorul energetic. În ciuda recentului val de publicitate pro-Europa de Est, ca tărâm redescoperit al oportunităților pentru investiții, regiunea noastră și România în particular nu sunt încă suficient de atractive prin ele însele pentru investitorii străini importanți. Transparența și predictibilitatea comportamentului și politicilor sunt deci cruciale pentru succesul privatizării unor companii naționale importante. Povestea lungă și plină de imprevizibil a Petrom și BCR, unde investitorii potențiali importanți au fost descurajați de semnale bizare din partea guvernului de la București, nu este un precedent bun pentru viitor. Scenariul A pare mai bun decât B, din moment ce în urmă cu numai doi-trei ani persoane în funcții înalte din PSD încă mai aveau dubii dacă statul ar trebui sau nu să vândă toate instituțiile bancare.
- Încheierea contractelor importante pentru achiziții publice într-o manieră transparentă, protejând interesul național. De exemplu, previzibila cumpărare de avioane de vânătoare pentru armată în 2005 sau 2006 va fi oare următorul mare scandal de achiziții publice (cum s-a întâmplat în cazul unora din țările noi membre ale UE), după seria de cazuri din acest an? Siguranța națională nu este o scuză pentru cheltuirea banilor contribuabililor într-un mod opac, iar astfel de contracte nu trebuie folosite în încercarea de a cumpăra bunăvoința partenerilor occidentali sau pentru a face să se treacă cu vederea nerespectarea unor angajamente internaționale. Comparând controversatele contracte recente - Bechtel, Vinci, EADS – cu faimoasa afacere Bell Helicopter din 1998, când problema a fost dezbătută pe față și guvernul a decis în final să reziste presiunilor și tentațiilor, în ciuda fragmentării politice și lipsei de coordonare, reie din nou că scenariul A are mai multe șanse să îmbunătățească transparența și responsabilitatea.